

Recenzja

**rozprawy habilitacyjnej i aktywności naukowej doktora Dariusza Kowalskiego,
przygotowana w związku ze złożeniem wniosku o nadanie stopnia doktora
habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne**

I. Podstawa prawna sporządzenia Recenzji

Funkcja recenzentki w postępowaniu w sprawie nadania Panu dr. Dariuszowi Kowalskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne została mi powierzona na mocy decyzji Rady Naukowej Instytutu Prawa. Jak wynika z treści przesłanego pisma podpisanego przez dr hab. Teresę Gardocką, Dyrektora Instytutu Prawa, postępowanie habilitacyjne dr. Dariusz Kowalskiego toczy się na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Sporządzona recenzja powinna zawierać zatem ocenę, czy osiągnięcia naukowe Pana dr. Dariusza Kowalskiego ubiegającego się o stopień doktora habilitowanego, odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust.1 pkt 2 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Zgodnie z treścią art. 219 ust. 1 ww. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: 1) posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

II. Informacje o Kandydacie

Dr Dariusz Kowalski w latach 2011-2015 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku w ramach studiów doktoranckich, które ukończył rozprawą doktorską napisaną w Katedrze finansów publicznych i prawa finansowego nt. „Prawne uwarunkowania zwrotnego finansowania sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw ze środków publicznych w Polsce”. Promotorem Dysertacji była prof. Joanna M. Salachna oraz dr Marcin Tyniewicz jako promotor pomocniczy, zaś recenzentami: dr hab. Robert Ciborowski oraz dr hab. Wojciech Gonet. Stopień doktora Pan Dariusz Kowalski uzyskał na mocy uchwały Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku w dniu 27 listopada 2015 roku.

W latach 2009-2012 Kandydat studiował na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu w Białymstoku na kierunku ekonomia, w ramach studiów niestacjonarnych (licencjackich), specjalizację finanse i rachunkowość.

W roku 2011 Kandydat ukończył stacjonarne, jednolite studia prawnicze w Uniwersytecie w Białymstoku.

Jak wskazuje Kandydat przybliżając swoją ścieżkę zawodową, po uzyskaniu stopnia doktora, od 1.10.2016 roku, został zatrudniony na stanowisku wykładowcy w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Wałcu (obecnie: Akademia Nauk Stosowanych w Wałcu).

Od 1.10.2017 do 30.09.2020 roku zatrudniony był na stanowisku adiunkta na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (Zakład Prawa Gospodarczego i Finansowego w Instytucie Nauk Prawnych).

Od 1.10.2020 roku zatrudniony jest na stanowisku adiunkta na Wydziale Prawa Uniwersytetu SWPS w Warszawie w Katedrze Prawa Publicznego i Międzynarodowego.

III. Osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej Dyscypliny

1. Monografia naukowa stanowiąca osiągnięcie naukowe przedstawione do oceny wkładu w rozwój dyscypliny nauki prawne

Przedłożona Monografia, uznana przez Habilitanta za Jego najważniejsze osiągnięcie naukowe, została zatytułowana *Instrumenty finansowe Unii Europejskiej w polskim systemie prawnym*, Warszawa 2024, Wydawnictwo C.H. Beck, ss. 336, ISBN: 978-83-8356-343-5, (recenzja: prof. dr hab. Maciej Perkowski).

Tytuł Monografii, w sposób dość jednoznaczny określa obszar badawczy Habilitanta. Należy bowiem przyjąć, że unijne instrumenty finansowe znalazły się w spektrum jego zainteresowań naukowych. Pewne zastrzeżenia można podnieść natomiast wobec umiejscowienia wybranego zagadnienia „w polskim systemie prawnym”. Użyte sformułowanie stanowi dość ogólnie zdefiniowaną bazę dla rozważań Autora biorąc pod uwagę fakt, że system prawny to termin posiadający co najmniej dwa i to jedynie podstawowe znaczenia z zakresu teorii prawa. Przez system prawny/system prawa można rozumieć przecież albo uporządkowany zbiór norm prawnych albo pewien typ/rodzaj prawa (porządku prawnego) czy nawet kultury prawnej. W tym względzie należy przyjąć za Habilitantem na podstawie doprecyzowania obszaru badawczego, konieczność wykorzystywania przepisów unijnych z uwzględnieniem specyfiki „polskiego systemu finansowego [np. ram prawnych poszczególnych narzędzi finansowych takich jak pożyczki, kredyty, poręczenia czy gwarancje (...)]” – s. 5 Monografii].

Podobną wątpliwość wzbudza także początkowy fragment zatytułowany Gospodarowanie środkami publicznymi w ramach, którego pierwsze 2 zdania rozpoczynają się od wskazania, że „Zarządzanie środkami publicznymi w społecznej gospodarce rynkowej jest procesem niezwykle skomplikowanym. Obejmuje ono liczne działania zróżnicowanych podmiotów związane z gromadzeniem oraz z wydatkowaniem tych środków”. Czy na tej podstawie należy uznać, że zdaniem Autora gospodarowanie środkami publicznymi to synonim zarządzania środkami publicznymi? Jeśli tak to osobiście nie zgadzam się z takim poglądem, sugerując ostrożność w tym względzie, gdyż mimo możliwych konotacji pojęciowych *de iure* są to dwa różne pojęcia, kluczowe z punktu widzenia rozważań Habilitanta. Nie zgadzam się, z jego stwierdzeniem, że zarządzanie środkami publicznymi to gromadzenie i wydatkowanie tych środków (ze strony 1 Monografii). Nazwane bowiem przez ustawodawcę zarządzanie środkami publicznymi oraz zarządzanie długiem publicznym (co wynika z treści art.3 pkt 5 i 6 ustawy o finansach publicznych) jest odmiennie traktowane w stosunku do gospodarowania środkami publicznymi.

W tym kontekście nie przekonują mnie także kolejne dywagacje Autora, który przyjmuje, że prawo podatkowe, budżetowe czy zamówienia publiczne to „tematy abstrakcyjne” inaczej jak „nadmierna inflacja” jako konsekwencja zarządzania, która dotyczy indywidualnych osób i przedsiębiorstw już bezpośrednio. Tu abstrahując już od posługiwania się przez Autora niefortunnymi, nieprawniczymi sformułowaniami (np. „dotykają”), ten podział na indywidualne osoby oraz przedsiębiorstwa jest nie do przyjęcia na gruncie obowiązujących regulacji prawnych nazywających i definiujących te podmioty. W tym kontekście dość

niezrozumiałe jest zastosowanie przez Habilitanta pojęcia optymalizacji gospodarowania/zarządzania środkami publicznymi, którą odnosi do gromadzenia i wydatkowania środków publicznych.

Dość ciekawe, w mojej opinii, z korzyścią dla prowadzonych rozważań, jest zastosowanie obok standardowych przy tego typu opracowaniach wskazania celów, metod oraz też, uporządkowanie problemów badawczych w ramach trzech wyodrębnionych części. Co więcej, dość nietypowo ale intrygująco, te wyeksponowane problemy badawcze stały się podstawą dla podziału Monografii na trzy części odnoszące się po pierwsze, do określenia zakresu oraz charakteru oddziaływania instrumentów finansowych UE; po drugie, do ustalenia czy konstrukcja i stosowanie przepisów regulujących zasady realizacji zadań publicznych w tej formie zapewnia optymalne wykorzystanie tych narzędzi; po trzecie, do oceny efektywności wdrażania instrumentów finansowych w Polsce na tle innych krajów UE oraz zidentyfikowanie przyczyn ewentualnych nieprawidłowości (w szczególności o charakterze prawnym), a także zaproponowanie rozwiązań naprawczych.

Odnosząc się do pierwszej części rozważań Habilitanta jednoznacznej z pierwszą grupą problemów badawczych, podzielona na trzy uporządkowane logicznie Rozdziały ma na celu konieczne koncepcyjne określenie tytułowych instrumentów finansowych Unii Europejskiej. W tym obszarze Habilitant wykazuje się zaangażowaniem w dążeniu do usystematyzowania pojęciowego i znaczeniowego tego pojęcia podstawowego, zwracając słusznie uwagę na skrajne definicje tych instrumentów zwrotnych. Przy tym, przeprowadza bardzo ciekawą analizę ich źródeł, wywodząc genezę, na podstawie przepisów wspólnotowych, słusznie od instrumentów inżynierii finansowej. Nie do przecenienia jest jednocześnie powołanie się na przykłady funkcjonowania takich instrumentów na przykładzie funkcjonowania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności. Co istotne, ze względu na tytuł Monografii, dąży do wskazania dużego znaczenia krajowych instrumentów finansowych, uznając je za narzędzia optymalizacji zarządzania środkami publicznymi pochodzącymi z budżetu UE (s.25 Monografii).

Nie podzielając, o czym była mowa wcześniej punktu widzenia Habilitanta co do stosowanego zarządzania środkami publicznymi jako synonimu gospodarowania tymi środkami, należy podkreślić, iż w sposób precyzyjny prowadzi wywody związane z charakterystyką najczęściej wykorzystywanych przez przedsiębiorców instrumentów zwrotnych, powołując się w tym miejscu na dane Banku Gospodarstwa Krajowego odnoszących się do tzw. programu gwarancji *de minimis*. W tym obszarze swoich dywagacji, kierując się regulacjami unijnymi, definiuje instrument finansowy jako unijny środek

wsparcia finansowego przekazywany z budżetu, służący realizacji jednego lub większej liczby określonych celów polityki Unii Europejskiej. Co istotne, na gruncie przyjętej definicji, Autor dokonuje rozróżnienia tego instrumentu na formę inwestycji kapitałowych lub inwestycji *quasi*-kapitałowych, pożyczek lub gwarancji oraz innych instrumentów opartych na podziale ryzyka. Przy tym słusznie dowodzi, że może być połączony z innymi formami wsparcia finansowego lub ze środkami finansowymi podlegającymi zarządzaniu.

Dalej, już na podstawie obowiązujących polskich regulacji prawnych, dokonuje odróżnienia pożyczki od kredytu, gwarancji od poręczeń, a także instrumentów kapitałowych i instrumentów hybrydowych. W tym obszarze badawczym, pomijając oczywiste dość kwestie pożyczki, kredytu, gwarancji i poręczeń, Habilitant wprowadza również ciekawe rozważania dotyczące instrumentów kapitałowych. Określając je jako „formę dokapitalizowania przedsiębiorstwa” rozumie pod tym pojęciem nabycie akcji albo udziałów spółki przez podmiot zarządzający środkami publicznymi albo podwyższenie kapitału zakładowego spółki z wykorzystaniem środków publicznych. Przy tym, niestety bez podania źródła doktrynalnego albo praktycznego, zwraca uwagę na fakt, że finansowanie przy wykorzystaniu takich metod jest domeną firm początkujących (s.37 Monografii).

Ciekawą kanwę do dywagacji Habilitanta stanowi określenie znaczenia instrumentów hybrydowych zawierających, co oczywiste, cechy instrumentów zwrotnych i bezzwrotnych. W przypadku tych instrumentów, co należy podkreślić, Habilitant podaje przykłady ich zastosowania odnosząc się w pierwszej kolejności do sytuacji przedsiębiorców w kontekście pandemii Covid 19, uprawnionych do zaciągania pożyczki na sfinansowanie wydatków związanych z ich bieżącą działalnością; a w drugiej, zwracając uwagę na korzyści wynikające z tzw. premii technologicznej udzielanej przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

Istotnym walorem tej części Monografii jest odniesienie prowadzonych rozważań do dwóch perspektyw unijnych 2014 – 2020 oraz 2021 – 2027. Za dość ciekawe uznaję sformułowane wnioski dotyczące instrumentów finansowych jako narzędzi finansowych służących realizacji zadań publicznych przy uwzględnieniu ich podziału na bezzwrotne, do których zalicza subwencje i dotacje ? (czy na pewno dotacje zawsze mają taki charakter – mam wątpliwość) oraz zwrotne czyli np. dłużne: pożyczki, gwarancje z podziałem na krajowe instrumenty zwrotne oraz instrumenty finansowe UE - (s.49 Monografii).

Pozostając w tym obszarze badawczym Habilitant przeprowadza interesujące rozważania związane z określeniem ram wdrażania instrumentów finansowych w Polsce, konsekwentnie według wcześniej wskazanych dwóch perspektyw finansowych. Co istotne, na tym tle także dostrzega i diagnozuje przyczyny trudności wdrażania instrumentów finansowych wynikające

przede wszystkim z niejednorodności i nakładania się ram prawnych z poszczególnych perspektyw (ze strony 81 Monografii).

Szczególnie ważny, z mojego punktu widzenia, jest ostatni, trzeci Rozdział tej Części Monografii poświęcony charakterystyce instrumentów finansowych na tle innych narzędzi realizacji zadań publicznych. W ramach prowadzonych rozważań Habilitant słusznie odnosi i wiąże środki publiczne z koniecznością realizacji zadań publicznych także przy wykorzystaniu analizowanych instrumentów finansowych. Co istotne, w tym aspekcie swoich rozważań, grupuje i nazywa przykładowe zadania publiczne, takie jak: wsparcie działalności badawczo-rozwojowej; efektywność gospodarczą; odnawialne źródła energii; zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego; transport; wsparcie działalności eksportowej przedsiębiorstw; ekonomia społeczna, udowadniając ich ogromne znaczenie z punktu widzenia działalności administracji publicznej. Przy tym nie pozostawia także bez omówienia, dopuszczalności stosowania wcześniej scharakteryzowanych instrumentów finansowych w społecznej gospodarce rynkowej, wskazując na możliwości wykorzystywania instrumentów finansowych celem realizacji zadań, jak je nazywa „odnoszących się do procesów rynkowych” (s.100 Monografii). Na tym tle przeprowadza wnikliwą analizę idei społecznej gospodarki rynkowej z uwzględnieniem aspektów historycznych i genezy, którą wywodzi z unormowań Republiki Federalnej Niemiec po II wojnie światowej, a także lat 30 XX wieku Wielkiej Brytanii wskazując na interesujące zjawisko luki Mac Milliana – luki finansowej. Opisując jej znaczenie nie tylko definiuje ją jako asymetrię informacji pomiędzy podmiotem zgłaszającym zapotrzebowanie na kapitał a podmiotem dostarczającym środki ale także, na podstawie danych z perspektywy unijnej 2007 do 2013, wskazuje na rzeczywistą wartość wystąpienia tych luk w poszczególnych województwach.

Zgodnie z przyjętą chronologią prowadzonych badań, kolejna część jego rozważań została poświęcona Systemowi wdrażania instrumentów finansowych. W tym obszarze przeprowadza analizę Systemu wyodrębniając w ramach Rozdziałów trzy etapowo ułożone zagadnienia, odpowiednio: charakterystykę systemu instytucjonalnego; procesy w systemie wdrażania; wdrażanie instrumentów finansowych na poziomie ostatecznych odbiorców. W ramach pierwszego zagadnienia Habilitant nie tylko definiuje aspekt związany z wydatkowaniem środków UE, który słusznie wiąże z funkcjonowaniem: Komisji Europejskiej, Państw członkowskich, Instytucji zarządzających, Instytucji pośredniczących, Instytucji i Podmiotów wdrażających, Beneficjenta środków, ale także charakteryzuje aspekt wdrożeniowy związany ze specyfiką instrumentów zwrotnych, które poddaje charakterystyce.

Skonkretyzowanie tych zagadnień jest kluczowe z punktu widzenia podstawowych procesów w systemie wdrażania instrumentów finansowych czyli określenia pewnych najważniejszych, jego zdaniem, etapów wpływających na płynność finansową systemu dystrybucji, kontroli i audytu, czy działań promocyjno-informacyjnych. Warto podkreślić, że swoje rozważania słusznie odnosi do systematyki ich wdrażania zarówno z poziomu instytucji zarządzających, jak i podmiotu wdrażającego uwzględniając cechy procesów przedwdrożeniowych, *stricte* wdrożeniowych i powdrożeniowych.

Na tle prowadzonych wywodów, za bardzo ciekawy, przede wszystkim z punktu widzenia ewentualnych beneficjentów, uznaję ostatni fragment tej części Monografii, w której Habilitant przeprowadza analizę wydatków mogących podlegać finansowaniu w ramach instrumentów finansowych. Uznając pomoc publiczną za najbardziej reprezentatywną, przeprowadza dokładną analizę zasad udzielania tego rodzaju wsparcia. Przy tym, swoje rozważania prowadzi wielopłaszczyznowo od wskazania zasad ogólnych poprzez ich zdefiniowanie przez pryzmat instrumentów dłużnych i instrumentów gwarancyjnych z uwzględnieniem rodzajów beneficjentów do wskazania elementów składających się na pomoc publiczną udzielaną zgodnie z przepisami krajowymi.

Część ostatnią, trzecią Monografii, uznaję za zamykającą przeprowadzone rozważania odpowiadającą w pełni postawionemu przez Habilitanta trzeciemu problemowi badawczemu czyli ocenie efektywności wdrażania instrumentów finansowych w Polsce na tle innych krajów UE oraz zidentyfikowaniu przyczyn nieprawidłowości o charakterze prawnym, a także zaproponowaniu rozwiązań naprawczych. Przeprowadzenie, we wcześniejszych częściach Monografii, dokładnej analizy zarówno znaczenia instrumentów finansowych UE, jak i procesów ich wdrażania, stanowi niezaprzeczalnie bazę dla przeprowadzenia wielopłaszczyznowej oceny instrumentów finansowych UE w kontekście polskich regulacji prawnych.

Jak wynika z treści Rozdziałów, w celu dokonania tak szerokiej analizy Habilitant przyjął dwa rodzaje kryteriów oceny systemu wdrażania instrumentów finansowych, ilościowe i jakościowe. Przy czym, jak wyjaśnia, kryteria ilościowe utożsamia ze wskaźnikiem alokacji środków oraz wskaźnikiem wykorzystania środków przez ostatecznych odbiorców, podczas gdy jakościowe odnosi do zaobserwowanych nieprawidłowości. W oparciu o te kryteria wskazuje na spadek dynamiki dystrybucji środków na rzecz ostatecznych odbiorców w perspektywie finansowej 2014-2020, który traktuje jako regres instrumentów finansowych a nie optymalizację wydatków publicznych.

Habilitant oceniając polskiego ustawodawcę w zakresie wdrażania instrumentów finansowych wskazuje na „jednoznaczny” spadek dynamiki dystrybucji środków na rzecz ostatecznych odbiorców w perspektywie finansowej 2014-2020 uznając słusznie, na tej podstawie przyczynę regresu instrumentów finansowych jako narzędzia mającego na celu optymalizację wydatków publicznych. Na tym tle diagnozuje dwa główne powody upatrując ich źródło w aspekcie pozaprawnym, który wiąże z kwestiami np. organizacyjnymi w podmiotach dystrybuujących wsparcie czy sytuacjami losowymi związanymi np. z próbami wyłudzenia środków publicznych oraz prawnym.

W aspekcie prawnym przyjmuje, że główną przyczyną spadku tego wskaźnika w Polsce jest „polski system prawny” oraz praktyka wdrażania projektów finansowanych ze środków UE. W jego opinii, zmniejszenie dynamiki może wynikać z naruszenia równowagi pomiędzy sformalizowaniem procesów wdrożeniowych, a zagwarantowaniem praw ostatecznych odbiorców, przez co zostają „zniechęceni” do korzystania ze wsparcia w formie instrumentów finansowych. Habilitant pisze o naruszeniu proporcji obserwowanym na gruncie analizowanych procesów wdrożeniowych - np. poprzez znaczne rozszerzenie wymogów dotyczących kwalifikowalności wydatków czy kontroli przy jednoczesnym braku właściwych regulacji np. w zakresie odwołania od decyzji o nieprzyznaniu finansowania.

Na tej podstawie, dokonując oceny obowiązującego systemu wdrażania instrumentów finansowych UE na grunt polskich regulacji prawnych uznaje go za „optymalny”. Stąd w ramach sformułowanych postulatów wskazuje na potrzebę „zwiększenia pewności prawnej”, uzasadniając, że częste zmiany systemu wdrażania bezpośrednio powiązane z ramami czasowymi perspektyw finansowych, wpływają na niepewność prawną. Choć jednocześnie zauważa potrzebę wprowadzania tych zmian jako elastycznego oddziaływania na gospodarkę w ramach pragmatyki gospodarczej - np. redefiniowanie poszczególnych narzędzi w systemie wdrażania.

W mojej ocenie Monografię *Instrumenty finansowe Unii Europejskiej w polskim systemie prawnym* napisaną przez Pana dr. Dariusza Kowalskiego, można uznać za wartościową pozycję naukową podejmującą istotne kwestie związane z angażowaniem instrumentów finansowych Unii Europejskiej do finansowania przedsięwzięć publicznych, jak i prywatnych. Podjęty temat ma szczególne znaczenie obecnie wobec stale wzrastających potrzeb wydatkowych państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz podmiotów prywatnych, wobec ciągle zmieniającej się sytuacji dochodowej wszystkich państw unijnych.

Recenzowana monografia, poza pewnymi nieścisłościami pojęciowymi, stanowi potwierdzenie aktualności wybranej problematyki badawczej. Poruszane w niej

wielowątkowe płaszczyzny badawcze tworzą dobrą bazę dla zrozumienia znaczenia i roli unijnych instrumentów finansowych tak dla teoretyków, jak i praktyków zamierzających lub już korzystających z tych narzędzi. Także dzięki zastosowanej metodologii prowadzonych badań, Monografia stanowi dobrze przygotowane opracowanie naukowe, które jedynie w pewnych miejscach zaburzają ewidentne braki i niewystarczające dopracowanie przypisów.

Doceniając niewątpliwy wkład Autora w przeprowadzone badania, przeanalizowane przez niego materiały oraz widoczne zaangażowanie w analizowaniu aktów prawnych polskich i unijnych uznaję pracę za znaczącą z punktu widzenia rozwoju dyscypliny nauki prawne. W swojej ocenie biorę także pod uwagę analizę wcześniejszych dokonań Habilitanta w postaci opublikowanych artykułów naukowych, które niewątpliwie posłużyły formułowaniu w Monografii tak wielu wniosków *de lege lata* oraz postulatów *de lege ferenda*.

2. Charakterystyka aktywności naukowej

Dążąc do charakterystyki aktywności naukowej Pana dr. Dariusza Kowalskiego należy wskazać, że koncentrowała się na trzech obszarach badawczych, tj.: prawnych aspektach finansowania przedsiębiorstw ze środków publicznych; prawie gospodarczym publicznym; ramach prawnych wdrażania projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej. Wynikiem prowadzonych badań w ramach pierwszego obszaru badawczego jest publikacja 13 polskich i anglojęzycznych tekstów naukowych, w szczególności: *Prawne aspekty wsparcia wybranych grup przedsiębiorstw ze środków publicznych w celu ograniczenia skutków pandemii COVID-19*, [w:], A. Kubanek, M. Mrówczyński (red.) *Aktualne problemy prawne działalności gospodarczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2023; *Problemy finansowania działalności spółdzielni na przykładzie gminnych spółdzielni samopomoc chłopska*, „Studia Ekonomiczne” 2019, nr 379; *Regionalne fundusze rozwoju - zalety, wady i ograniczenia*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2019; *Udział i rola banków komercyjnych w realizacji programów rozwoju gospodarczego państwa*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2018, nr 4 (94/1); *Public support for the sector of large companies to prevent the effects of the covid-19 pandemic, on the example of the guarantee of the PLG-FGP guarantee line - legal and economic aspects*, „Journal of Finance and Financial Law, Finance and Financial Law” 2023, nr 40/4; *Biznesmax guarantee program as an instrument to combat the barrier of access to capital for the micro, small and medium enterprises sector - legal and economic aspect*, „International Journal of Legal Studies” 2023, nr 2(14).

Na wyniki pracy w ramach drugiego obszaru pracy Habilitanta czyli prawa gospodarczego publicznego składa się 8 tekstów naukowych, skoncentrowanych na wpływie prawa i jego stosowania na wykonywanie działalności gospodarczej przez przedsiębiorców. Do publikacji w tym obszarze należy zaliczyć, m.in.: *Zasady wyznaczające relacje pomiędzy państwem a przedsiębiorcami na gruncie ustawy Prawo przedsiębiorców - wybrane aspekty*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2024, nr 1(44), *Prawo gospodarcze publiczne - aktualne problemy i wyzwania na przykładach cyfryzacji i robotyzacji*, [w:] D. Jagiełło, S. Kursa, F. Parente (red.) *Wpływ informatyzacji na system prawa - wybrane zagadnienia*, Difin, Warszawa 2021; *Wpływ orzecznictwa organów Unii Europejskiej na reguły stosowania publicznego prawa gospodarczego w Polsce*, [w:] I. Kraś, R. Kubicki (red.) *Gospodarka, polityka i bezpieczeństwo w Unii Europejskiej w dobie brexitu*, Aspra, Warszawa 2021; *Granice współczesnego prawa gospodarczego - wybrane zagadnienia* [w:] R. Frey, B. Rogowska, A. Szyszka (red) *Działalność gospodarcza - wymiar krajowy i międzynarodowy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2020, *Prawne bariery zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej*, [w:] R. Przygodzka (red.) *Przedsiębiorczość - Teoria i Praktyka*, Białystok 2010; *Wykładnia funkcjonalna przepisów prawa gospodarczego publicznego – w świetle rozwiązań wprowadzonych w ustawie prawo przedsiębiorców*, „Acta Iuris Stetinensis” 2022, nr 5 (vol. 41).

Trzeci obszar zainteresowań naukowych Habilitanta obejmujący ramy prawne wdrażania projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej to 9 polskich i anglojęzycznych tekstów naukowych, w tym m.in.: *Charakter prawny umów w ramach projektów współfinansowanych ze środków UE - Umowy o finansowanie, umowy operacyjne, umowy inwestycyjne*, [w:] I. Kraś, R. Kubicki (red.) *Gospodarka, polityka i bezpieczeństwo w Unii Europejskiej w dobie brexitu*, Aspra, Warszawa 2021; *Rozliczanie projektów współfinansowanych środków UE - charakter prawny wniosku o płatność* [w:] D. Zarzecki (red.) *Zarządzanie finansami analiza finansowa bankowość finanse samorządowe*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2020; *Europejska definicja mikro, małych i średnich przedsiębiorstw jako instrument polityki rozwoju sektora przedsiębiorstw - doświadczenia, postulaty i wnioski na przyszłość*, „Przegląd Europejski” 2020, nr 2; *Kontrole ostatecznych odbiorców w ramach wdrażania instrumentów finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020*, „Kontrola Państwowa” 2019, nr 3 (386); *Principles for rating of state aid and de minimis aid in repayable finance*, „Economic and Regional Studies” 2017, nr 10 (4); *The European Union Funds in the Financial Perspective 2021-2027-Report*

from the Conference Opening Consultations on the Assumptions of the Partnership Agreement, "Przegląd Europejski" 2019, nr 3/2019.

3. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę

Obok swojej pracy naukowej Habilitant wykazuje także, istotne z punktu widzenia ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, osiągnięcia dydaktyczne. Prowadził zajęcia (wykłady/konwersatoria/ćwiczenia) z takich przedmiotów jak: Finanse publiczne i prawo finansowe; Prawo gospodarcze, Bezpieczeństwo systemu bankowego, Bezpieczeństwo finansowe, Prawo bankowe, Prawo gospodarcze, Prawo wekslowe, Prawo zamówień publicznych, Prawo instrumentów finansowych, Prawo w praktyce oraz Warsztaty umiejętności prawniczych.

Habilitant jest promotorem i recenzentem prac dyplomowych, pełnił także funkcję przewodniczącego komisji egzaminacyjnych.

Do osiągnięć organizacyjnych Habilitanta można zaliczyć pełnienie funkcji pełnomocnika Dziekana Wydziału Prawa SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego w Warszawie ds. jakości kształcenia (od roku akademickiego 2021/2022), w ramach której współtworzył Wewnętrzny System Zarządzania Jakością Kształcenia. Jest również przewodniczącym Wydziałowego zespołu ds. jakości kształcenia.

Habilitant brał udział w projekcie „Doskonałość Dydaktyczna Uczelni”, w którym współtworzył podręcznik dydaktyczny do weryfikacji efektów uczenia pt. „Weryfikacja efektów uczenia się - metody wybrane” oraz przeprowadził dwa szkolenia dla pracowników Wydziału nt. efektów uczenia się. Projekt realizowany był w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Od roku akademickiego 2021/2022 pełni rolę koordynatora kierunku „Prawo w Biznesie” na Wydziale Prawa w Warszawie Uniwersytetu SWPS. Kierunek ten prowadzony jest od 1.10.2014 roku, w tym czasie ukończyło go blisko 250 osób. Przygotowywał zmiany programu studiów od roku akademickiego 2022/2023 w ramach projektu "Zintegrowany Program Rozwoju SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego", projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Od roku akademickiego 2020/2021 Habilitant jest opiekunem sekcji gospodarczo - finansowej (wcześniej sekcji *business startup*) Studenckiej Poradni Prawnej działającej przy Wydziale Prawa Uniwersytetu SWPS, wyróżnianej pierwszymi miejscami w rankingu poradni prawnych przygotowywanym przez Dziennik Rzeczpospolita. Jest również współzałożycielem

i opiekunem Studenckiego Koła Prawa Gospodarczego Publicznego działającego od roku akademickiego 2022/2023.

W ramach aktywności popularyzujących naukę Habilitant brał aktywny udział w konferencjach branżowych, w tym: Forum usług płatniczych 2023, organizator: Związek Banków Polskich, 11 października 2023 r., udział w panelu dyskusyjnym „Biometria jako efektywne narzędzie wspierające walkę z transakcjami oszukańczymi” oraz Forum bezpieczeństwa banków 2024, organizator: Związek Banków Polskich, 8 maja 2024 r., udział w dyskusji panelowej w ramach sesji 3 „Jak uchronić się przed fraudami w zgodności z regulacjami?”.

Habilitant współorganizowała i prowadził serię spotkań dla Studenckiego Koła Prawa Gospodarczego Publicznego przy Wydziale Prawa Uniwersytetu SWPS z praktykami z sektora gospodarczego m.in. z: ekspertem lotniczym (temat: prawo lotnicze), przedsiębiorczynią (temat: wyzwania związane z podejmowaniem działalności gospodarczej na przykładzie przedsiębiorstwa MonsMare); prezesem zarządu Centralny Port Komunikacyjny Sp. z o.o. (temat: budowa centralnego portu komunikacyjnego).

Ponadto prowadził cykl webinarów w ramach projektu Strefa Prawa Uniwersytetu SWPS, współorganizowanych z praktykami z sektora gospodarczego w ramach następujących tematów: Łańcuch dostaw a prawa człowieka, Kobiety w organach zarządczych i nadzorczych spółek, Finansowanie przedsiębiorstw z programów publicznych oraz współorganizował cykl debat „Wolność gospodarcza w Polsce - diagnoza”, organizator: Uniwersytet SWPS (29 marca 2022 r. - Poznań, 4 maja 2022 - Katowice, 10 maja 2022 - Wrocław, 6 czerwca 2022 - Sopot, 21 czerwca 2022 - Warszawa).

Aktywnie włączał się w działania popularyzatorskie w ramach wykładów dla uczniów szkół średnich oraz seniorów. Prowadził zajęcia z zakresu nieautoryzowanych transakcji płatniczych dla uczniów I Liceum Ogólnokształcącego w Nowej Sarzynie; dla seniorów z Gdańska wygłoszone w ramach dni Rzecznika Finansowego oraz dla uczniów Technikum Mechatronicznego numer 1 w Warszawie i prywatnego niepublicznego Liceum Lifeskills w Warszawie na temat prowadzenia działalności gospodarczej.

Ponadto jak wykazuje Habilitant z powodzeniem łączy pracę w Uczelniach z pracą zawodową. Od 2010 roku był zatrudniony w Banku Gospodarstwa Krajowego, w Departamencie Instrumentów gdzie odpowiadał za wsparcie prawne wdrażania projektów współfinansowanych ze środków publicznych, w tym: JEREMIE, JEREMIE 2, Instrumenty Zwrotne - RPO, PO RPW, PO IR (w tym: Fundusze Funduszy: KOFI, Biznest, Starter, Otwarte Innowacje).

Od maja 2023 roku Habilitant jest zatrudniony w Biurze Rzecznika Finansowego, początkowo jako kierownik Zespołu Analiz i Edukacji w Departamencie Klienta Rynku Bankowego i Kapitałowego, a od lutego 2024 r. jako zastępca dyrektora tego departamentu.

Od 16 marca 2022 roku jest członkiem rady naukowej przy Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców.

Od 2016 jest radcą prawnym - początkowo w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Poznaniu, a obecnie w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie (nr wpisu WA-13505).

IV. Konkluzja

W konkluzji oceny osiągnięć naukowych, dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzatorskich Pana dr. Dariusza Kowalskiego, w tym przygotowanej przez niego Monografii uznanej przez Habilitanta za najważniejsze osiągnięcie naukowe, stwierdzam, że:

1. osiągnięcia naukowe wskazane przez Habilitanta we wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego stanowią znaczny wkład w rozwój nauk prawnych w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r., poz.1571),
2. Habilitant spełnia także w wystarczającym zakresie wymóg wykazania się istotną aktywnością w rozumieniu art. 219 ust.1 pkt 3 ww. ustawy.

Biorąc pod uwagę powyższe, wnioskuję o podjęcie dalszych czynności zmierzających do nadania Panu dr. Dariuszowi Kowalskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Rzeszów, dn. 10.02.2025r.

Elżbieta Ferus